ՔԱՌԱՍՈՒՆՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

# ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ. Առանձին համարները ՍՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21

Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.

Տպարանի տելեֆոն № 67.

## ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».

TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲԼԻ

Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խընդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԷՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել՝ I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպէկ։

Պրեմիաներ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան բաժանորդները, որոնք 1915 թ. ընթացքում լրիւ վճարած կլինեն 10 ր. բաժանորդավճարը, կը ստանան որպէս պրեմիա հետեւեալ նոր լոյս տեսնելիք գրքերը. 1) «Ծանշվածը»—մեծ վէպ Շահրիարի հայկ. յեղափոխ. կեանքից, 2) «Հայկական հարցը»—լուսաբանված դոկումենտներով։

ԱՊՍՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտնում է, որ երեքշաբթի, մայիսի 5-ին, Վանքի մայր եկեղեցում պատարագից յետոյ կատարվելու է դպրոցիս Նախկին հոգաբարձու հանգուցեալ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՔՈՋԱՐԵԱՆԻ

273. ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ. 2—1

Սօֆիա Կարապետեան Ղազազեանը իր որդկերանցով յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը այն բոլոր բարեկամներին, ծանօթներին, ուսանողներին և ուսանողուհիներին, որոնք անձամբ և կամ գրաւոր յայտնեցին իրանց ցաւակցութիւնը այն ծանր կորստի առիթով, որ նա ունեցաւ յանձին իր սիրելի և անմոռանալի դստեր՝ Պետրոգրադի կանանց բարձրագոյն կուրսերի ուսանողուհի՝

Անտիկ Ալեքսանդրեան

ՂԱԶԱԶԵԱՆԻ

270. 1—1

ԲԺ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ ԱՅԳԻ, Միքայէլեան փողոց, № 65

Կիրակի, մայիսի 3-ին, ՅՕԳՈՒՏ Ս. ՍԱՐԳՍԻ ԾԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ կը կայանայ

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ

ԾՈԽ ԾՐԱԳՐՈՎ

Արդիւնքի 10%-ը յատկացվում է պատերազմից վնասվածների օգտին։ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ, ՊԱՐԵՐ, ծաղիկների վաճառք, կօնֆետի, պտի-շվօ տոմբօչկա, բուֆէտ—զովացուցիչ խմելիքներ, թէյ և այլն։

ԿՈՒՊԼԷՏՆԵՐ—օրվայ չարիքի մասին (ՓԻՐՈՒՄԵԱՆ) հայերէն և ռուսերէն։

ԶԲՕՍԱՆՔԻ ԱՌԱՆՑՔԸ!!! Նոր հեքիմ-բժիշկ ԶԲՕՍԱՆՔԻ ԱՌԱՆՑՔԸ!!!

Ժամանակակից բժշկութեան նորամուծ հիւանդութիւնների։

Տիր—հրացանաձգութիւն դէպի նշանակէտը, օդակախաղ։ Զինւորական նուագախումբ և Շուլավերի զուռնա։ Մուտքը մեծերի համար 25 կ., փոքրերինը—15 կոպէկ։

աո. 268. 3—2

Այսօր, մայիսի 3-ին

ՅՕԳՈՒՏ ԶՐԻ ԵՒ ԷԺԱՆԱԳԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԻ ԵՒ ԹԷՅԱՏՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Արտիստական Ընկերութեան ամառային շէնքում

տեղի կունենայ

ՄԵԾ ԶԲՕՍԱՆՔ

Մանկական խաղեր, ուղօչկա, բաղդի տակառ, պտի-շվօ, պետրուշկա, երաժշտախումբ և հանրամատչելի բուֆէտ, իսկ կաբարէ: Կաբարէի մուտքը 25 կոպ.։ Նրանք, որոնք երեկոյեան ժամը 8-ին կը ցանկանան 4-տեղանոց սեղան գրաւել, պիտի վճարեն 3 րուբլի։ Զբօսանքի սկիզբը ցերեկվայ ժամը 4-ին։ Մուտքի վճարը՝ մեծերից—30 կոպ., երեխաներից և աշակերտութիւնից—20 կոպ.։ Զբօսանքը կը կայանայ ինչ տեսակ եղանակ էլ որ լինի։

աո. 267. 1—1

Չորեքշաբթի, մայիսի 6-ին, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ,

Հայ Նկարամատոյց Ընկ. նախաձեռնութեամբ,

ՅՕԳՈՒՏ ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ

կը կայանայ

ՀԱՄԵՐԳ

Ղեկավարութեամբ ԳՐ. ՄԻՐԶԱՅԵԱՆԻ և մասնակցութեամբ երկսեռ մեծ խմբի և սիմֆօնիկ օրկէստրի։

Ծրագրի մէջ մտնում են Մ. Եկմալեանի, Ա. Սպենդիարեանի, Բարխուդարեանի, Տէր-Ղեւոնդեանի, Սպ. Մելիքեանի և Գր. Միրզայեանի հեղինակութիւններից։

Ի միջի այլոց առաջին անգամ կը նուագվի ու կերգվի Մ. Եկմալեանի «ՌԻՎԷՐՏԻՒՐԱՆ», Ա. Սպենդիարեանի «ԵՐԵՔ ԱՐՄԱՒԵՆԻՆ», Տէր-Ղեւոնդեանի «ՀԻՄՆԸ»։

Տոմսակների գները բենեֆիսային են։ —◆— Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։

աո. (ա. օ.) 269. 3—1

Լոյս տեսան

1. Հայոց եկեղեցու պատմութեան համառօտ դասագիրք. պետական և քաղաքային դպրոցների համար.

Կազմեցին

ՅՈՎՀ. ա.-ք. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ու ԳԻՒՏ ա.-ք. ԱՂԱՆԵԱՆՑ

Պատկերազարդ.

Գինն է 25 կոպէկ. գումարով գնողներին 25% զեղչ։

2. Կրօնի դասեր. Ծխական, քաղաքային և պետական դպրոցների համար. Առաջին տարի, պատկերազարդ։

Գինն է 20 կոպէկ, գումարով՝ 25% զեղչ։ —◆— Ծախվում է կազմողների և բոլոր գրավաճառների մօտ։ Հետզհետէ լոյս կը տեսնեն «ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԵՐԻ» երկրորդ և երրորդ տարիները։

(հ. կ.) 272. 3—1

ՎՆԱՐՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռուիշչեվսկայա 13, տէլէֆոն 4—21.

Ընդունելութիւն թէ կանանց և թէ ծերերին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով։ Ընդունելութիւն կանանց [illegible] ամեն օր ժ. 11—12 առ.։

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Ցարուխինեան

Ն. Ն. Վեսելօ լզօրով

Վ. Ա. Զակրժեվսկի

Ռ. Գ. Կալամկարեան

Ա. Ա. Նովիցկիյ

Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան

Ա. Ր. Փիշէր

Ս. Գ. Շահպարոնեանց

(հ. կ.) առ 970. 100—51

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Մ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախկ. օրդինատ. Մոսկվայի համալսարանի և ասսիստ. պրոֆ. Պօզնէրի։

Նախկին տարիների նման կընդունէ հիւանդներին մայիսի 1-ից Կովկասի հանքային ջրերում՝ Պեատիգօրսկում, Ելիզավէտինսկայա փողոց, տուն Արխիպովի, ռուսաց սօբօրի դիմաց, տէլէֆ. № 276։

առ. (հ. հ. կ.) 248. 30—4

ԲԺԻՇԿ

Շուշանիկ Նարաբեան

(Մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների եւ մանկաբարձութեան)։

Ընդունում է հիւանդներին՝ (առ. ժ. 12½—3. (եր. ժ. 4—6.

Հասցէն՝ Սօլօլակ, Ռուիշչեվսկայա փ. № 1

Հեռախօս 10—68.

(հ.հ.կ.) առ. 784. 100—93

## ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՖՕՆԴԸ

«Մշակի» № 74-ի մէջ տպված մեր առաջնորդող յօդուածով ողջունեցինք համազգային պատգամաւորութեան նախագահ և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի լիազօր Պօղոս փաշա Նուպարի համազգային մի նոր ձեռնարկը՝ Թիւրքահայ ազգային մեծ դատի պաշտպանութեան համար։

Այդ համազգային ձեռնարկի էութիւնը և մանրամասնութիւնները բացատրված և լուսաբանված են Նուպար փաշայի հրատարակած շրջաբերականի մէջ, որ տպվեց նաև «Մշակի» նոյն համարում, ինչպէս և «Միութիւն» հանդէսի յօդուածի մէջ, որ արտատպվեց «Մշակի» № 72-ում։

Այսօր տպում ենք Նուպար փաշայի երկրորդ շրջաբերականը, որով, յայտնելով թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր բարձր հովանաւորութեան ներքոյ առած լինելով «Ազգային շահերի պաշտպանութեան համար» բացված նոր հանգանակութիւնը՝ դրանով նուիրագործել է իր նախաձեռնութիւնը, յոյս է տածում, որ հայրենակիցները, այն է՝ ի սփիւռս աշխարհի ցրված հայերը, կը հասկանան այդ ֆօնդի կարեւորութիւնը և ամեն կերպ կաջակցեն նրան։

Բնաւ հարկ չը կայ բացատրելու, թէ հայութեան համար ներկայ ճգնաժամային րոպէին որքան կարեւոր, անհրաժեշտ և համազգային մի ձեռնարկ է Նուպար փաշայի նախաձեռնած ֆօնդը։ Եւ հէնց այդ է պատճառ, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շտապել է իր լիազօրի նախաձեռնութիւնը օրհնել և նուիրագործել իր հայրապետական վաւերացմամբ։

Ցաւ ի սիրտ պէտք է նկատել սակայն, որ ինչպէս ամեն մի ազգօգուտ ձեռնարկութիւն, նոյնպէս և ներկայ համազգային ձեռնարկութիւնը, որ նախաձեռնված է ազգային ընդհանուր շահերի կամ ազգային մեծ դատի, այն է՝ Թիւրքահայ ժողովրդի փրկութեան համար, հանդիպում է խոչընդոտների որոշ կուսակցական անձանց և մարմինների կողմից։

Նուպար փաշայի այս երկրորդ շրջաբերականից երեւում է, որ նոյն իսկ Եգիպտոսի հայերի մէջ գտնվել են մարդիկ, որոնք հանդէս են եկել իբրև հակառակորդներ այդ հանգանակութեան, տարածելով լուրեր, թէ իբր նոր ֆօնդը նպատակ ունի վնասել կամաւորների պահպանութեան համար կատարվող հանգանակութեան։ Նուպար փաշան բողոքում է այդ տեսակ կամային մեկնաբանութեան դէմ և յայտարարում, որ նրա նախաձեռնած հանգանակութիւնը մասնաւոր բնոյթ չունի, այլ կոչված է ծառայելու ազգային ամեն տեսակ շահերի պաշտպանութեան գործին։

Եւ նրա առաջ բերած հիմունքը վերին աստիճանի տրամաբանական ու համոզեցուցիչ են։ Անխուսափելի իրողութիւն է, որ հայկական դատի աջող լուծումը կախված չէ միայն կամաւորական շարժումներից, այլ գլխաւորապէս երեք դաշնակից պետութիւնների տնօրինութիւնից, ուստի գործելով մէկի համար՝ չը պէտք է միւսը թողնել ձեռքից։

Միանգամայն անընդունելի են և այն առարկութիւնները, որոնք անվում են որոշ խմբակցութեան կողմից, թէ նոր ֆօնդը, իբրև մի նոր մարմին, կարող է վնասել Թիֆլիսի կենտրոնական Բիւրոյի գործունէութեան, չլատել նրան և թէ այդ նոր ձեռնարկը, այն է ազգային շահերի պաշտպանութեան համար նախաձեռնված ֆօնդը, պէտք է կազմէ այդ Բիւրոյի մի մասը կամ ճիւղը։

Այդպիսի առարկութիւն անողները հիմնվում են այն հանգամանքի վրա, թէ Բիւրօն իբր թէ վայելում է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հովանաւորութիւնը։ Մի կողմ թողնելով, որ փաստօրէն դա սխալ է, որովհետև Բիւրօն ոչ միայն չէ վայելում Կաթողիկոսի հովանաւորութիւնը, այլև պաշտօնապէս չէ ճանաչված նրանից, չը պէտք է մոռանալ, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր հովանաւորութիւնն է շնորհել Նուպար-փաշայի ձեռնարկին և որ Թիֆլիսի Բիւրօն լոկ ռուսահայերի բիւրօ է, այլ ոչ համազգային, և ունի շատ որոշ, նեղ ֆունկցիա, այն է կամաւորների կազմակերպութեան գործը։

Նուպար-փաշայի առաքելութիւնը աւելի վաղ է ծագել, անկախ՝ Թիֆլիսի Բիւրոյի գոյութիւնից. այդ առաքելութեան ֆունկցիան աւելի ընդհանուր և լայն է, քան Բիւրոյի ֆունկցիան, հետեւաբար, եթէ հարց լինի, թէ ով ում պէտք է ենթարկվի, պարզ է, որ Բիւրօն պարտաւոր է լինել առաքելութեան օժանդակ մի մարմին։

Ցամենայն դէպս, եթէ Բիւրօն լինի նոյնիսկ ազգային, դա դեռ պատճառ չէ, որ Նուպար-փաշայի ձեռնարկած համազգային հանգանակութիւնը ընդունվի իբրև աննպատակայարմար և վնասակար։

Այդ ֆօնդը համազգային է, կարեւոր և արժանի ընդհանուր համակրութեան։

Հ. Առաքելեան

## ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆԸ

Հայրենակիցներ.

Իբրև շարունակութիւն իմ 15 մարտ թուակիր շրջաբերականիս, որով կոչում կընէի ձեր ազգասիրութեան՝ Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան գործին յատուկ Հանգանակութեան մասնակցելու համար, երջանիկ կը զգամ ինքզինքս ձեզի հաղորդելով հետեւեալ հեռագիրը, զոր Ամենայն Հայոց Գերագոյն Պետը՝ Վեհ. Գէորգ Ե. ինծի պատիւ ըրած է ուղղելու.

Կարտօնենք Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան համար բացուած նոր հանգանակութիւնը, Մեր հովանաւորութեան և Ձեր նախագահութեան ներքև։ Կը յայտնենք Մեր ջերմ գոհունակութիւնը՝ Ձեր նախաձեռնութեան և ցոյց տուած գործունէութեան ու եռանդին համար։ Կօրհնենք Ձեզ և կատարեալ յաջողութիւն կը մաղթենք։

Գէորգ Ծայրագոյն Պատրիարք Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Սոյն Հայրապետական կոնդակ-հեռագրին ոճն իսկ ցոյց կուտայ թէ՝ Նորին Վեհափառութիւնը ինչպէս, գնահատելով մեր Հանգանակութեան կարեւորութիւնը, կը նուիրագործէ նախաձեռնութիւնը, զոր հարկ սեպեցի առնել՝ այնպիսի կնճռալից վայրկեանի մը, երբ ստիպողաբար անհրաժեշտ է պատրաստ գտնուիլ մեր դատին պաշտպանութեան։

Բարձր հովանաւորութիւնը, զոր Ն. Ս. Օծութիւնը բարեհաճած է ընդունիլ, մեր Հանգանակութեան կուտայ այժմ բոլորովին ազգային հանգամանք մը և անոր յաջողութիւնը կապահովցնէ։ Անիկա պիտի բաւէ համոզելու մեր հայրենակիցները այն անհրաժեշտութեան մասին, որ կայ այսօր միանալու և համերաշխելու, ինչպէս միացած էին իրենց անկեղծ օժանդակութիւնը նուիրելու համար, երբ աւելի երկու տարի առաջ Եւրոպիոյ մէջ մեր Թիւրքահայ տարաբաղդ հայրենակիցներուն դատը կը պաշտպանէի։ Հա՞րկ է, որ ձեզի յիշեցնեմ թէ՝ ջանքերու այդ համերաշխութեան շնորհիւ է որ յաջողեցանք այն ատեն ձեռք բերելու ինչ որ հանգամանքները և եւրոպական քաղաքականութեան պահանջները մեզի թոյլ կուտային յուսալու։ Սակայն ներկայիս դառնօրէն յուսախաբ եղայ տեսնելով որ Եգիպտոսի մեր հայրենակիցներուն միջև բաժանումներ գոյութիւն ունին, և թէ՝ ներկայ հանգանակութեան հակառակորդներէն ոմանք, անհասկնալի ընդդիմութեան ոգիով մը, մինչև իսկ արգելք հանդիսացած են, որ Եգիպտոսի մէջ լոյս տեսնող հայ միակ լրագրին մէջ հրատարակուի այն կոչը, զոր 15 մարտին ուղղեցի, մեր Ազգային Շահերուն Պաշտպանութեան յատուկ Հանգանակութեան ձեռնարկումին առթիւ։ Ինծի հաւաստուեցաւ մինչև իսկ, որ ջանք կըլլայ երկդիմութիւն մը առեղծելու, պնդելով որ հակառակ իմ օգնութեան ձեռք երկնցնելու անոնց, որ կը կռուին ռուսական բանակին կողքին ի վեր, Թիւրքիոյ իրենց եղբայրներուն փրկութեան համար։ Չեմ գիտեր, թէ ի՛նչ բանի վրայ կը հիմնուին ինծի այդպիսի մտածումներ վերագրելու համար, զոր ազդուապէս կը մերժեմ։ Շրջաբերականիս մէջ չկայ բառ մը, որ այդպիսի մեկնութեան մը թոյլատրէ իրենց։ Եթէ անոր մէջ յատուկ յիշատակութիւն մը չըրի մեր կամաւորներուն նկատմամբ, պատճառը ան է, որ չէի ուզեր կոչիս տալ մասնաւոր բնոյթ մը տալ, և որովհետև ազգային հանգանակութիւն մը պէտք է, որ կարենայ յատկացուիլ ազգային ամեն տեսակ շահերու պաշտպանութեան գործին, առանց տալ մասնաւորումի և խտրութեան։

Գործունէութեան ձևը կախում պիտի ունենայ դէպքերէն և պարտի հարկաւորապէս տարբերիլ պարագաներուն համաձայն, խնդրոյ նիւթ եղող շահերը ի նկատի առնելով։ Լաւ է, որ ամեն ոք նախապէս գիտնայ ատիկա, որովհետև այնպիսիներու օժանդակութիւնը միայն կրնամ ընդունիլ, որ ինծի կը վստահին։ Ատոնց կրնամ հաւաստիօրէն ըսել թէ՝ ձեռքէս եկածը պիտի ընեմ, և թէ ոչ ոք աւելի խնայողաբար պիտի տնտեսէ ինծի վստահուած գումարները և թէ պաշտօնս լրանալուն ինչ դրամ որ աւելցած ըլլայ՝ պիտի յանձնեմ Վեհ. Կաթողիկոսին, որպէսզի այդ միացորդը գործածէ յօգուտ ազգին, իր յարմար տեսած եղանակաւ։ Բայց կը խնդրեմ իմ հայրենակիցներէս, որ չմոռնան թէ՝ մեր ազգային պահանջներուն յաջողութիւնը միմիայն մենէ կախում չունի, այլ ամեն բանէ առաջ երեք դաշնակից պետութիւններէն՝ որ մեր դատը ձեռք առած են։ Իսկ ինչ որ կրնամ խոստանալ ան է, որ իմ բոլոր ուժովս պիտի աշխատիմ այդ բանին՝ մեր ազգային իշխանութեանց աջակցութեամբը և մեր սիրելի Հայրապետին՝ Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսի բարձր ղեկավարութեան ներքև։

Պօղոս Նուպար

Կահիրէ, 3 ապրիլ

# ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

## ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

### ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

2 մայիսի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրբանակի շտաբի կողմից.

Ապրիլի 30-ին Թիւրքերի գործ դրած ջանքերը՝ կանգնեցնել մեր առաջխաղացումը Կըզըլդաղի շրջանում՝ ի զուր անցան շնորհիւ մեր զօրքերի դիմադրութեան։

## «ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Սեփական հեռ.)

Էջմիածին, 1 մայիսի

Վերջին օրերի սաստիկ ցրտերը ահագին վնասներ են տուել այգիներին, անցեալ տարուայ նման։ Խաղողի այգիները շատ շրջաններում ցրտահարութիւնից փչացել են, որով այս տարի խաղողի և գինու բերքը աննշան է լինելու։

Ճեմարանում քննութիւնները աւարտուեցին և ուսումը դադարեց։ Տեսուչ Ստ. Մալխասեանցը յայտնած լինելով, որ առաջիկայ ուսումնական տարուց ընտանեկան պատճառներով անկարող է շարունակել տեսչական պաշտօնը, Վեհ. Կաթողիկոսը, ինչպէս լսւում է, մտադիր է ճեմարանի տեսուչ կարգել Գարեգին վարդ. Յովսէփեանին։ Հաւանօրէն, ուսուցչական խումբն էլ փոփոխութեան կենթարկուի։

Ջուլֆա, 1 մայիսի

Խոյից այստեղ են բերել քիւրդ աւազակապետ Սմկոյին, որին ենթակայ քիւրդերը և թիւրքերը կողոպտել և աւերել են Սալմաստի հայ և ասորի գիւղերը թիւրքական զօրքերի վերջին յարձակումների ժամանակ։ Բերւել են այստեղ նոյնպէս բանտարկված Խոյի նախկին նահանգապետը և մի քանի պարսիկ «յեղափոխականներ», որոնք իբրև պարագլուխներ ֆիդայիների՝ գործել են ռուսական զօրքերի դէմ։

Էջմիածին, 1 մայիսի

Ապրիլի 28-ին այստեղ եկաւ Պարսկաստանից վերադառնալիս՝ «Մշակի» խմբագիր Հ. Առաքելեան և երկար ունկնդրութիւն ունեցաւ Վեհ. Կաթողիկոսի մօտ։ Ապա տեսակցեց դիւանապետ Բագրատ եպիսկոպոսի հետ։ Հ. Առաքելեան մանրամասն զեկուցել է Վեհափառին իր ունեցած տեղեկութիւնները վերջին դէպքերի մասին Խոյ-Սալմաստ շրջանում և Վանում. ապա զեկուցել է Նուպար փաշայից իր ստացած գրութիւնները ազգային դատի վերաբերմամբ։ Խօսվեց փախստականներին գիւղատնտեսական օգնութիւն ցոյց տալու գործի շուրջը վերջերս կայացած համաձայնութեան՝ Էջմիածնի Գլխ. Յանձնաժողովի, Նպաստ. Ընկեր. և Հայ Գիւղատն. Ընկերութեան միջև և նոր ծագած դժուարութիւնների առիթով։ Ապրիլի 29-ի առաւօտեան Հ. Առաքելեանը մեկնեց Թիֆլիս։

Էջմիածին, 1 մայիսի

Ամերիկայի Բոստոն քաղաքում նորատող «Ազգային Պաշտպանութեան Ամերիկահայ Յանձնախումբը» (Armenian National Defance Comittee of America), որի նախագահն է Ամերիկայի հայոց առաջնորդ Արշէն ծ. վ. Վեհունի, իսկ գանձապետը՝ Մուշեղ արքեպիսկոպոսը և բաղկացած է Ամերիկայի հայութեան բոլոր հոսանքների ներկայացուցիչներից, բացի դաշնակցականներից, և որ փոխադրել էր սրանից մի քանի ժամանակ առաջ իր հանգանակած 40,000 դոլլար գումարից 5000 դոլլար Վեհ. Կաթողիկոսին յօգուտ Թիւրքահայ փախստականների, այժմ էլ փոխադրել է Վեհափառին 23,000 ր. խնդրանօք յանձնելու Հ. Առաքելեանին, իբրև Հայ Սահմանադիր-Ռամկավար Կուսակցութեան Ամերիկայի ճիւղի ներկայացուցչին, գործադրելու ազգային դատի պաշտպանութեան համար կամաւորների և այլ միջոցով։ Վեհափառի կարգադրութեամբ՝ գումարը փոխադրվելու է Հ. Առաքելեանին։

## ԲՕՍՖՕՐԻ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.— Թիւրք-գերմանական այն տեղեկութիւնների առիթով, թէ Բօսֆօրը ռմբակոծող ռուսաց նաւատորմը փախաւ Սեվաստոպոլ նրան հալածող «Գեբէնից», որը, իբր թէ վնասել է մեր նաւերից մէկը, հաղորդում են հեղինակաւոր աղբիւրներից, որ մեր նաւատորմը ռմբակոծելու ժամանակ «Գեբէնը» արձակեց մօտ 200 ռումբ, որոնցից ոչ մէկը չը կպաւ, իսկ ինքը «Գեբէնը» կռւից յետոյ վերադարձաւ Ոսկեղջիւր, ունենալով ճեղքուածք ամենանկատելի վրա և այլ վնասուածքներ նաւի զանազան մասերում, շատ սպանված և վիրաւորված, որոնց թիւը աշխատում են ամեն կերպ թագցնել։

## ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱՐԴԱՆԷԼՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ԼՈՆԴՈՆ. — Համայնքների պալատ։ Չերչիլը յայտնեց, որ «Գոլիաֆ» զրահանաւը ականից ջրասուզվել է Դարդանէլում։ Հիմք կայ վախենալու, որ զոհվել են 500 մարդ։

Բացի դրանից Չերչիլը յայտնեց, որ «Е. 4» ռազմանաւը մտնելով Մարմարա ծովը, ջրասուզել է երկու թիւրքական ռազմանաւ և մի շոգենաւ։

ՍՕԼՈՒՆ.—Միտիլենա կղզուց հաղորդում են ապրիլի 29-ին.

Դարդանէլում ռմբակոծութիւնը շարունակվում է։ Առանձնապէս ռմբակոծւում են Կալիդ-Բահր, Սուլթանիէ և Նագրա բերդերը։

Թիւրքերը Մադիտոյի շրջանում ստացան օգնութիւն։

Դաշնակիցները «Կվին - Էլիզաբէտ» զրահանաւի կրակի պաշտպանութեամբ առաջանում են երկու զօրաբաժիններով և արդէն Սէդիլ-Բահրի մօտից առաջ են գնացել 8 կիլոմետր։

ՍՕԼՈՒՆ.— Բերում են մեծ թւով վիրաւորներ, որոնց թւում կան գերմանացի օֆիցէրներ։ Մայրաքաղաք բերված վիրաւորների ընդհանուր թիւը հասնում է 25,000-ի. Աւելի կամ պակաս մեծ շէնքերը գրաւված են և դարձված են հիւանդանոցներ։

Ի նկատի ունենալով, որ հետզհետէ Դարդանէլում դաշնակից նաւատորմի սոսկալի կրակից վիրաւորվողների թիւն աճում է և դաշնակից զօրքերն աստիճանաբար առաջանում են Գալիպօլի թերակղզում, տեղական ազգաբնակութեան և թիւրք զօրքերի մէջ սկսվել է մեծ յուզմունք ու իրարանցում։

Ամբողջ Թիւրքիայում ապրուստը թանգացել է անասելի կերպով. մանաւանդ անթիւ յարքունիս գրաւումների պատճառով։

## ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

— «Б. В.»-ին հեռագրում են Սեվաստոպոլից. «Պարզված է, որ «Գեբէնի» հետ ունեցած մեր վերջին կռւի ժամանակ մեր խոշոր ռումբերից չորսը ընկան նրա ծայրին և, պայթելով, շատ լուրջ վնասուածքներ պատճառեցին նրան»։

— «Р. В.»-ին հեռագրում են Օդեսսայից. «Կ. Պոլսում [illegible]ութիւնը շրջապատեց «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան օրգան «Ազատամարտի» խմբագրութիւնը և կալանաւորեց այնտեղ գտնվող անձանց։ Սեննացւոց առաջ բերեց նախկին մինիստր հայազգի Մարտիկեանի և մի քանի հայ պատգամաւորների ձերբակալութիւնը։ Բաշիբօզուկներն անպատիժ ներս են խուժում հայերի բնակարանները և զբաղվում են կողոպուտով։ Թալէաթ-բէյը, աշխատելով արդարացնել այդ բռնութիւնները, ասել է ժուռնալիստներին, թէ իբր Կ. Պոլսի հայերը խառն են Վանի ապստամբութեանը»։

— «Н. Вр.»-ն գրում է. «Մեր նաւատորմը բոլորովին մեկուսացրել է Թիւրքաց կարօտաժի գործունէութիւնը։ Թիւրքերն այլևս չեն կարող մթերք մատակարարել զօրքերին ծովով։ Կտրված լինելով ծովի կողմից, Ճօրոխի զօրքը զգում է մթերքների մեծ պակասութիւն»։

— «Б. В.»-ին հեղինակաւոր աղբիւրից տեղեկացնում են, որ Թիւրքիան գտնվում է քարածուխի սովի նախօրեակին։ Ռուսաց նաւերը աչալրջութեամբ հետեւում են թիւրքաց ածխատար նաւերի գործողութիւններին։

— Սօլունից հաղորդում են, որ Զմիւռնիա են հասել 12 շոգենաւ դաշնակից զօրքերով։

## ԹՈՒՐՔ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

I

### ՀԱՅԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

(Սեփ. Թղթակցից)

Բուքրէշ, 9/22 ապրիլ

Շատ ստոյգ աղբիւրէ կիմանամ, թէ Պոլսոյ սուլթանական կառավարութիւնը ստիպած է պատրիարքին, որ պատրիարքարանը իր ամբողջ արխիւներովը փոխադրվի Կոնիա։ Չեմ գիտեր թէ խեղճ պատրիարքը ինչպէս պիտի կրնայ երթալ փակուիլ Կոնիայի մէջ, և եթէ երթայ փակուիլ, ինչպէս պիտի կրնայ գաւառի կարիքներուն համար ձայն բարձրացնել։

Սամսոնի բարեկամներէս մին ինծի կը գրէ. «Եթէ տեղւոյս ամերիկեան ու իտալական հիւպատոսները պարտաճանաչ և ուժեղ անհատներ չըլլային, մէկ օրուան մէջ, Թիւրքերու կողմէ կազմակերպուած ջարդի մը զոհ պիտի երթային Իլատեկի, Ուրֆայի, Չարշամբայի հայերը»։

Սեբաստիայէն (ծննդավայրէս) ընկերներէս մին կը գրէ. «Կովկասի սահմանագլուխէն բերած են այստեղ թիւով 10 ռուս գերիներ։ Թիւրքերը աչքի ինկող ազդեցիկ հայերը սպաննելու կը ձգտին։ Արդէն երկու մեծահարուստ հայեր սաքօվ-ձեռքով կորած են։ Հայութիւնը գիշեր ու ցերեկ հանգիստ չունի։ Դպրոցները փակուեցան։ Հայերուն մօտ ոչ ցորեն մնաց և ոչ ալ ըծկան կենդանի։ Այս տարի ցանք ալ չպիտի ունենանք բաւարար։ Եղած ամբարներու ցորենը կը փոխադրեն Կ. Պոլիս։ Ժողովուրդը յուսահատած է»։

Բուքրէշի հայոց նորակառոյց եկեղեցիի օծման համար, Պոլսէն հրաւիրուած է նախկին պատրիարք Եղիշէ արքեպ. Դուրեան։ Հաւանականաբար օծման հանդէսին պիտի նախագահէ Ռումանիոյ երիտասարդ թագաւորը՝ Ֆերդինանդ Ա. Օծման թուականը ճշդուած չէ, բայց թաղականներու բաղձանքն է Համբարձման օրը կատարել։

Լ. Շահազիզեան

II

### ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻԱՅԻՑ

(Սեփ. Թղթակցից)

Լոնդոն, 1 ապրիլ

Անգլօ-հայկական կոմիտէտի նախագահը՝ պատգամաւոր պ. Անիւրին Ուիլիըմս այսօր անգլ. պարլամենտի վերաբացման առիթով արտաքին գործերի մինիստր սըր Էդուարդ Գրէյին ուղղեց մի հարցում Թիւրքաց Հայաստանի ինքնավարութեան վերաբերմամբ։

Նա հարցրեց թէ՝ «Նորին վեհափառութեան կառավարութիւնը ներկայ պատերազմից յետոյ պիտի աշխատի պաշտպանել Փոքր-Ասիայում հայ ժողովրդի շահերը նրանց ապահովելով մի կերպ ինքնավարութիւն (autonomy) այն հիմունքներով, ինչպէս որ խոստացված է Լեհաստանին։

Գրէյի բացակայութեան՝ հարցին պատասխանեց պ. Պրիմրօզ, մինիստրութեան ենթաքարտուղարը, վստահեցնելով պ. Ուիլիըմսին, որ «անգլիական կառավարութիւնը պիտի նկատի առնի հայ ժողովրդի շահերը Փոքր-Ասիայում, բայց թէ ներկայ հանգամանքներում անհնար է որոշել ապագայ կարգադրութիւնների մանրամասները»։

«Հայկական կարմիր խաչին ու փախստականներին օգնող ֆոնդի» կոմիտէտը քարտուղարուհի օր. Ռաբինսոնի և գանձապահ պ. Բօնի նախաձեռնութեամբ ձեռնարկել է նոր զարկ տալ հայանպաստ գործին։ Նրանք շուտով ունենալու են գրասենեակներ Լոնդոնի կենտրոնական փողոցներում, ուր պիտի ցուցադրվեն ամենօրեայ լուրեր անդրկովկասեան ռազմաբեմից, կամաւորների գործունէութիւնից և փախստականների թշուառութիւնից։ Կը բացվեն պատերազմական կարիքների, դեղօրէից և հագուստեղէնների պահեստներ, և խոշոր քարտէզների վրա կը հրատարակվեն կոչեր ի նպաստ հայերի։

Օրից օր աւելանում է կամաւոր գործողների թիւը։ Անգլուհիներ ցանկութիւն են յայտնում որևէ կերպով ծառայել հայկական կարմիր խաչի օգտին։

Ձեռք են առնվել ամեն միջոցներ՝ ստեղծելու մեծ չափով համակրութիւն և աջակցութիւն։

Կոմիտէտը իր երէկվայ նիստում միաձայն որոշեց մօտ 7000 ր. հեռագրով ուղարկել Էջմիածին՝ Վեհափառին՝ ի նպաստ կամաւորների և փախստականների և վերջինների դէպի հայրենիք վերադարձին աջակցելու։

Երկու ամիս է, ինչ արդէն նաւով ուղարկվել են 20 սնդուկ դեղօրայք և տաք հագուստեղէն։ Մեծ օգնութեամբ հաւաքվում են փող և իրեղէններ։

Արշակ Սաֆրաստեան

## ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

### ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.— Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Շավլի շրջանում կռիւը զարգանում է մեզ համար նպաստաւոր պայմաններում։ Մի օրվայ մէջ մենք գերեցինք աւելի քան 1000 գերմանացի և ձեռք ձգեցինք 9 գնդացիր։

Արևմտեան Գալիցիայում կռիւները ապրիլի 27-ին թուլացան։ Մեր զօրքերն աստիճանաբար մօտենում են Սան գետի ռազմագծին՝ աւելի կենտրոնական դիրք բռնելու նպատակով։

Աւստրիական զօրքը, թողնելով 140 վերստ տարածութեամբ ուժեղ դիրք, սկսած Բիստրիցայի մօտից մինչև ռումինական սահմանը, փութանակի նահանջեց Պրուտ գետի այն կողմը։ Մեր կրակը ցիրուցան արաւ թշնամու հեծելազօրին, որ փորձեց իր յարձակումով ծածկել ընդհանուր նահանջը։ Մենք շարունակում ենք եռանդով հալածել թշնամուն մեզ համար նպաստաւոր պայմաններում։ Մեր գերիների թիւը հետզհետէ աճում է։

### ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ՓԱՐԻԶ.— Երէկ երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն.

«Անցեալ գիշեր բէլգիական զօրքը նորից ենթարկվեց յարձակման Իզէրի աջ ափում, բայց յարձակումը վանվեց. Թշնամին կռւի դաշտում թողեց մի քանի հարիւր սպանված։

«Մենք Արրասի հիւսիսում նորից շատ էական աջողութիւնների հասանք։ Կարանսը վերցնելով մեր ձեռքն ընկաւ պատերազմական հարուստ աւար, որը դեռևս չէ հաշուած։ Ցամենայն դէպս այդ աւարի մէջ են՝ երկու հատ 77 միլիմետրանոց թնդանօթ, մի գաւբից և 2 մօրտիր, մօտ 12 ռմբաձիգ, մեծ թւով գնդակացիրներ, 3000 հրացան և անհագին քանակութեամբ ռազմամթերք ու փամփուշտ։ «125-րդ» դիրքի մօտ մենք գտանք սրի քաշված 3 գերմանական վաշտ։

«Թշնամին կէսօրից յետոյ ի զուր տեղը ռմբակոծեց Կարանսը։ Մենք գրաւեցինք Սելէն-Սէն-Նաէրը, որի միայն մի քանի տների համար շարունակվում է կռիւը։ Մենք գերեցինք մի քանի հարիւր գերմանացի։ Թշնամին նահանջելով հրդեհեց գիւղի կէսը։ Մեր պատերազմական աւարի մէջ են 17 խոշոր գաւբից։

«Արգօններում, Բագատէլի մօտ մենք վանեցինք գերմանացիների երկու յարձակումը, որոնցից վերջինը չափազանց յամառ էր։

«Լեպրէտրի անտառում բոլոր դիրքերը մեր ձեռքումն են»։

ԼՕՆԴՕՆ.— Ֆէլդմարշալ Ֆրէնչը հաղորդում է, որ Իպրից դէպի արևելք կռիւները շարունակվում են։ Ապրիլի 30-ին Մէնի երկաթուղագծի հիւսիսային կողմում կատաղի ռմբակոծութեամբ քարուքանդ արվեցին մեր խրամատներից մի քանիսը։ Այժմ զօրագիծը իր կանոնաւոր վիճակումն է։

ՓԱՐԻԶ.— Երէկ առաւօտից շարունակ անձրևում է։ Ֆրիշէրը մենք ձեռք ձգեցինք մի քանի խրամատ Սուշէի մօտ։

## ԾՈՎԻ ՎՐԱ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ.—Լրագիրները հաղորդում են, որ մի ձկնորսանաւ 10 մարդով կպել է ականի և ջրասուզվել Ֆինմարկենում։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Հեղինակաւոր աղբիւրից հաղորդում են, որ Բալտիկ ծովի նաւատորմի սուզանաւերի խումբը, վերադառնալով սովորական վարժութիւններից, տեղեկացրեց, որ անգլիական մի սուզանաւ Լիբաւայի մօտ ջրասուզել է թշնամու մի շոգենաւ, որին ուղեկցում էին ռազմանաւեր։

ԼՕՆԴՕՆ.—Բլիտից հաղորդում են, որ Հիւսիսային ծովում «Օրլէնի» շոգենաւը ջրասուզել է գերմանական մի սուզանաւ։

## ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ԼՕՆԴՕՆ.—Ս. Գէորգի շքանշանի ասպետների ցուցակներից հանված են գերմանական և աւստրիական կայսրների, վիւրտէմբերգեան արքայի, Հեսսէնի մեծ դքսի, պրինց Հէնրիխի, Սակսօն-Կօբուրգ-Գոտայի դքսի անունները։

ԻՕՀԱՆՆԷՍԲՈՒՐԳ.—Ամբողջ օրվայ ընթացքում քաղաքում տեղի էին ունենում խոշոր անկարգութիւններ, ուղղված գերմանացիների գոյքի դէմ։ Գերմանական յայտնի «Լիդերկրանց» ակումբը բոլորովին քարուքանդ է արված։ Միևնոյն վիճակին ենթարկվեց մի քանի խոշոր գերմանական ֆիրմաների ստացուածքը։ Գերմանացիների գոյքերի վնասները հաշւում են 250,000 ֆունտ ստերլինգ։ Քանդված են 51 շէնք, որոնց թւում մեծ խանութներ, հիւրանոցներ և կրպակներ։ Բոլոր ձեռք ընկած իրերը հրդեհված են կամ փշրված։

ԿԷՊՏՕՈՒՆ.—Տեղի ունեցաւ հակագերմանական ցոյց։ Քանդված է մօտ 6 գերմանական կրպակ։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Վաղը ցուցակագրվելու է Գերմանիայում գետնախնձորի պաշարը։ Նոյնիսկ 20 ֆունտ գետնախնձոր ունեցողը պէտք է յայտնի այդ մասին։

Բէլգիայում գերմանացիք յարքունիս են գրաւում գետնախնձորը և հացը, Լիմբուրգում՝ մեծ թւով ձիեր և բոլոր հեծանիւները, որոնց տէրերին ոչ մի վարձատրութիւն չէ տրվում։ Կատարվում են բազմաթիւ ձերբակալութիւններ այն անձանց շրջաններում, որոնց ազգականները գտնվում են բէլգիական զօրքի մէջ։ Շատ տեղերում կարգադրութիւն է հրատարակված, թէ քաղաքացի ազգաբնակութիւնը հանդիպելիս պարտաւոր է գլուխ խոնարհել գերմանական զինւորական իշխանութիւններին։

ԼՕՆԴՕՆ.—Համայնքների պալատ։ Տեղեկութիւն տալով այն մասին, թէ ինչպիսի քաղաքականութիւն է գործադրելու կառավարութիւնը թշնամի պետութիւնների անգլիաբնակ հպատակների վերաբերմամբ, Ասկվիտը ծանուցեց, որ նրանց թիւը հաւասարվում է 40,000-ի, որոնցից 24,000-ը զօրամարդիկ են։ Անգլիական կառավարութիւնը Անգլիայի ապահովութեան տեսակէտից, նաև նրանց անձնական ապահովութեան նկատումով առաջարկում է բոլոր հասակաւորներին առնել հսկողութեան տակ, իսկ կանանց և երեխաներին ուղարկել հայրենիք, երբ հնարաւոր լինի, թէև մարդասիրութիւնն ու արդարութիւնը պահանջում է, որպէսզի նրանք թողնվեն շատ դէպքերում Անգլիայում։ Կառավարութիւնը մտադիր չէ հսկողութեան տակ առնել անգլիահպատակութիւն ընդունած օտարազգիներին, որոնց թիւը մօտաւորապէս 8000 է, սակայն բացառիկ դէպքերում նրանք էլ կարող են առնվել հսկողութեան տակ։ Բօնար-Լօուն ողջունեց կառավարութեան ծրագիրները, որովհետև ամենքի համար անկասկած է, որ երկիրը չափազանց յուզված է։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ.—Վաշինգտոնից տեղեկացնում են, որ համաձայն գերմանական դեսպանա-

## ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

### ՁԵԶ ՏԱՄ...

Ողջոյնս ձեզ—յոգնած, վհատ այր ու կին,
Որ շատ տալիս՝ քիչ էք խլում հացի գին...
Բանուկ ձեռքով նախշուն աղջիկ, ժիր տղայ՝
Ձեր սրտերին գարունը վարդ թող տեղայ...

Հոգուս բոլոր զանգակներն են ղօղանջում,
Կեանքը սրտիս խրախճանքի է կանչում,
Կուզեմ բացվել շուրջը գարնան սեղանի,
Ինձ են սպասում ցնորքներս գեղանի...

Լքումն անկցի—որ միշտ սրտին կը չոքի,
Չի խնայի լաւին, վատին—ոչ ոքի,
Եւ կը ցանէ փուշ ու տատասկ այն ուղին,
Որ հարթեցին ընտրեալները—մեզ թողին...

Ու այդ ուղով տեղ հասնելու վառ սիրուց
Թռացել է կեանքն ինձ գարուն դեռ վաղուց,
Ապրած վշտիս ձիգ տարիներ կան վկայ,
Սակայն սրտիս ոչ մի կնճիռ դեռ չը կայ...

Ու չեմ զգում, որ ծանր բեռ եմ ուսած,
Չեն ճերմակել վարսերս երկար ու հիւսած,
Լայն կրծքիս տակ պաղ աղբիւր կայ զօրավոր,
Կիսեմ, ձեզ տամ մեծ պաշարն իմ կորովի...

Տամ՝ զինմանք, եւ չը մնաք, վայր չընկնէք,
Լուսաբացին գիշերվայ պէս չը քնէք—
Ու տեղ հասնէք յոգնած, վհատ այր ու կին,
Որ շատ տալիս, քիչ էք խլում հացի գին...

Շ. Կուրղինեան

## «ԵՕԹ ՄԱՆՉԵՐԻ ՄԵՂՔԵՐԻ ՀԻՒՐԱՆՈՑԸ»

(Բէլգիական աւանդութիւն)

Եօթ Մանչեր Մեղքերը ուրախ կեանք էին վարում և, մի անգամ պատահելով Լիլ [illegible], մտան «Մեծ Գաւաթ» անունով մի գինետուն, որ գտնվում էր հրապարակի վրա։

— Առնենք մի ընդհանուր տուն պէս,—առաջարկեց Հպարտութիւնը,—որովհետև դուք բոլորդ էլ ծնված էք ինձանից և Ծուլութիւնից։ Միայն մեզ վայել չէ այս պանդոկում ապրել։

— Բայց դա շատ թանգ կարժենար,—նկատեց Ժլատութիւնը։

— Իսկ դրամն էլ հարկ կը լինէր ձեռք բերել աշխատանքով,—աւելացրեց Ծուլութիւնը։

— Ապա ինչու մենք այստեղ չապրենք,—վրա բերեց Որկրամոլութիւնը,—այստեղ կայ հաստափոր պանդոկատէր և ֆլանդրիական կրկնակի գարեջուր։

— Չէ, աւելի լաւ է բնակութիւն հաստատենք աղքատ գիւղացու մօտ, չէ որ նա միշտ նախանձոտ է,—ասաց Նախանձը։

Բարկութիւնը առաջարկեց բնակութիւն հաստատել զինւորի մօտ։ Ծուլութիւնը չէր համաձայնում։

Շքեղութիւնը առաջարկեց բնակութիւն հաստատել մի գեղանի կատակերգուհու մօտ. Նա հեռացած է եկեղեցուց և իրանց համար մի շատ լաւ տանտիրուհի կարող է լինել. Նա պատուասէր է, սիրահարվող, խանդոտ, վարում է շքեղ կեանք. Նա չար է, ծոյլ և ծերութեան օրերում կը դառնայ ժլատ՝—բոլոր մեղքերի իսկական տեղը։

Բայց Եօթ Մեղքերի մայրը, Ծուլութիւնը, դրան ևս չը համաձայնեց. չը համաձայնեց և դրանց հայրը, Հպարտութիւնը։

— Մեզ պէտք է գտնել մի տնատէր, որ ոչնչով զբաղվելիս չը լինէր։

Նրանք սկսեցին որոնել այդպիսին, բայց չը կարողացան գտնել։

Ամեն մարդ էլ մի որևէ գործով զբաղված էր։ Նրանք արդէն կամենում էին բաժանվել և առաջվայ պէս առանձին ապրել, բայց յանկարծ Ծուլութիւնը յայտնեց, որ գտել է մէկին, որ ոչինչ չէ շինում և որը ոչ մի բան անգամ չունի զբաղվելու. դա հաստափոր վանականն է։ Շքեղութիւնը, Ժլատութիւնը և Հպարտութիւնը փորձեցին առարկել թէ՝ չէ որ նա ուխտել է ապրել ողջախոհութեան, աղքատութեան և հնազանդութեան մէջ և այդ իսկ պատճառով իրանց համար ոչինչ անելու մի բան չի լինի նրա մօտ։

Բայց Ծուլութիւնը յայտնեց, որ հէնց այդ իսկ պատճառով էլ նա ուրախութեամբ կընդունէ իրանց, որովհետև ոչ մի բան այնպէս շուտ չի գնծանվում, որպէս անգործների տուած խոստումները։

Կրկին վիճաբանեցին, և, վերջապէս, բոլորն էլ գնացին վանականի խուցը։

Բայց վանականը նրանց ասաց.

— Ես ուրախ կը լինէի բոլորիդ վերցնել ինձ մօտ, բայց կարող եմ վերցնել միայն ձեր ծնողներին՝ Հպարտութիւնը և Ծուլութիւնը. Ի հարկէ, ես հաճութեամբ կընդունէի և գեղանի Շքեղութիւնը, բայց նրա խուցից շրջում է իմ մահու թշնամին՝ Վատ Համբաւը։

— Վերցրու նրանց բոլորին, լսվեց մի ձայն,—իսկ Վատ Համբաւի առջև ես կը փակեմ դռները և նա նրանց հետ չի գնայ։

Այդ ասում էր Կեղծաւորութիւնը,—դիմակաւորված և ձեռները կրծքին խաչած մի կին։

— Մի՛ երկնչիր, հայր, ես երաշխաւորում եմ աջողութեան համար։ Վայ նրան, ով կը փորձէ պոկել ինձանից դիմակը և չակել ձեռքերս։

Եւ կապուցինեան վանականը բոլոր եօթն էլ տարաւ իր վանքը։

Նրանք մինչև այժմ էլ ապրում են այնտեղ՝ Կեղծաւորութեան պաշտպանութեան ներքոյ։

Թարգմ. Մենտոր-Միրաժ

տան յայտարարութեան, Գերմանիայի պատասխանը քաղաքավարի ձեւով յայտնելու, է՝ թէ գերմանացիք չեն կամենում հրաժարվել ծովային պատերազմում այժմեան միջոցները գործադրելուց և մտադիր են առաջվայ նման ջրասուզել կասկածաւոր մեծ պետութիւնների նաւերը։ Եթէ ամերիկացիք շարունակեն ճանապարհորդել այդպիսի նաւերով, նրանց կեանքը կը վտանգվի։

ԿԻԵՎ.—Ապրիլին Կիեվ են բերվել Կարպատներից 289 օֆիցեր և 35,140 զինուոր աւստրօ-գերմանացի գերի, նաև 5000 վիրաւոր։

ՄՈՒԿԴԷՆ.—Հաղորդում են, որ Մանջուրիայի շատ հասարակական շրջաններ դժգոհ են, որ Պէկինը ընդունեց ճապոնական դիպլոմատիայի պահանջները։ Առանձնապէս մեծ յուզմունք է զօրքերի մէջ։ Հասարակական կարծիքը հանգստացնելու համար կառավարութիւնը Մանջուրիա է ուղարկում յատուկ պատգամաւորներ։

Նախագահի հրովարտակով յայտարարվում է, որ ծովափի ոչ մի կէտ չի զիջվի կամ չի տրվի կապալով օտարերկրեայ տէրութիւններին։

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.— Ֆինանսների մինիստրն անհրաժեշտ գտաւ թոյլատրել Ներքին շուկայ արտահանել 3 միլիօն փութ շաքար ազատ պաշարից։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի օգնական Շեվիակովի ղեկավարութեամբ սկսվեցին համալսարանական կանոնադրութեան վերաքննութեան նախապատրաստական աշխատանքները։

## ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

◆ «Р. С.»-ին հեռագրում են Պետրոգրադից. «Ներքին գործերի մինիստրութիւնը, ձեռնարկելով Պրիբալտիկ երկրում զէմստվօ մտցնելու օրինագծի քննութեան, կանգ առաւ գերմանական լոյալութեան հարցի պարզաբանութեան վրա և այն եզրակացութեան եկաւ, որ Պրիբալտիկ շրջաններում բնակվող գերմանացիք համակրում են գերմանական կուլտուրան, նոյն իսկ գերմանական զօրքին, բայց առ այժմ իրանց զգացմունքները չեն արտայայտել թշնամական գործողութիւններով»։

◆ «Рѣчь»-ը գրում է. «Վիսլայի և Կարպատների միջև տեղի ունեցած կռիւներում գերմանացիք կորցրին ոչ պակաս քան 100,000 մարդ։ Այդ ապշեցուցիչ թշնամին հանդէս է բերել այն բոլոր ույժերի մի հինգերորդը, որ Գերմանիան առ հասարակ ունի ընդդէմ Ռուսաստանի։ Արեւելեան ռազմաճակատում այժմ կանգնած են համարեա բացառապէս աւստրօ-ունգարական զօրքեր և մասամբ գերմանական հեծելազօրքեր»։

◆ Շվէյցարիայից բոլոր իտալացի պահեստի օֆիցերները մեկնել են հայրենիք։

◆ Սօֆիայում, զինուորական մինիստրութեան կարգադրութեամբ, փակվել է Տօնչեվի օրգան «Утро» լրագիրը։

◆ Պետրոգրադից տեղեկացնում են, որ գեներալ Սավօվին Բուխարէստում ցոյց են տուել բացառիկ ընդունելութիւն։ Գեներալը պաշտօն ունի թոյլտւութիւն ստանալու, որպէսզի Գերմանիայում պատրաստված զինուորական պատուէրները անցնեն ազատօրէն, համաձայն Բեռլինի և Սօֆիայի միջև կապված պայմանագրի։ Գեներալ Սավօվի մեկնելը Պետրոգրադ յետաձգվեց, այժմ նա մեկնելու է նախ Վիեննա, իսկ յետոյ Բեռլին։

◆ «Р. У.»-ին հաղորդում են, որ Իտալիայից ամեն օր մեկնում են հազարաւոր գերմանացիներ, զգալով որ Իտալիայի մայիսի 7-ին հանդէս գալու տեղեկութիւնը սուտ սպառնալիք չէ։ Աւստրիական նաւերին պատուիրված է հեռանալ իտալական ջրերից։

◆ Լօնդօնի մագազինները վճռել են միսը չվաճառել գերմանացիներին։

◆ Ամբողջ Անգլիայում գերմանական ապրանքներին բոյկոտ է յայտարարված։

◆ Գերմանիան դեռ յոյսը չէ կորցնում, թէ Իտալիան կը շարունակէ իր չէզոքութիւնը։

◆ Դուվրում լսելի է ուժեղ թնդանօթաձգութեան ձայն։

## ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ԿԱԽՈՒՄ ԵՆ ՌՈՒՍ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԻՆ

—

«Арм. Вѣстникъ» տպել է մի նամակ, որ գտնվել է սպանված գերմանացու գրպանում։ Այդ նամակի բովանդակութիւնը հետեւեալն է.

«Ես շատ եմ ցաւում, սիրելի Վիլլի, որ դու ծառայում ես հեռաւոր գնդի մէջ. մենք ժամանակը անց ենք կացնում շատ ուրախ, քան դուք դիրքերում ու փոսերում։ Այժմ եղանակը տաքացել է և հեշտութեամբ ենք գնում հետախուզութեան. առանձնապէս լաւ է, որ ձիերը այլևս չեն սայթաքում անփոյթ սառոյցի վրա։ Այս օրերս մենք պատահեցինք ռուս հետախուզող խմբի և կրակ բացինք նրանց վրա, որի ժամանակ վիրաւորեցինք երկու հոգու և սպանեցինք մի ձի։ Մենք ուրախացանք, որ դրանք կոզակներ կը լինեն, որոնց կը կախենք ծառերից և զօլ կը քաշենք կաշւէ գօտիի ձեւով նրանց կաշուց։

«Մեզ չյաջողվեց մինչև այժմ բռնել ռուսներին, ինչպէս կամենում էինք։ Երբ մենք դրանց գերեցինք, դուրս եկաւ, որ դրանք ուլաններ են, այլ ոչ թէ կոզակներ. բայց չափազանց մեծ ամօթ էր հրաժարվել վրէժ առնելուց, և մենք միաձայն որոշեցինք այդ գերիներին համարել կոզակներ։

«Դու չես կարող երեւակայել, Վիլլի, թէ որքան ուրախալի ու ծիծաղելի էր, երբ նրանց կախեցինք մի ծառից իրար կողքի։ Երբ թոկից քաշում էինք, նրանք թղթից շինած զինուորների պէս ոտները թափ էին տալիս։ Շատ ծիծաղելի է։ Այդ ժամանակ ես յիշեցի քեզ և ցաւեցի, որ դու մեզ մօտ չես»։

## ՎԻԼՀԵԼՄԻ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔԸ

—

Ինչպէս յայտնի է, վերջերս Անգլիայում մեծ աղմուկ հանեց Վիլհելմ կայսրի բարեկամ կոմս ֆօն-Շվերինգի յիշատակարանը, որը մօտ օրերս թարգմանվեց ֆրանսերէն։

Վիլհելմ II-ի մանկութեան ընկեր կոմս Շվերինգը յուզալի օրեր է անցկացրել պատերազմի նախօրեակին Վիլհելմի մօտ, և նրա յիշատակարանում նկարագրվում է այն յուզմունքը, անհանգստութիւնը, երկիւղը, կասկածանքը, որ տիրել են նրա հոգուն, երբ նա հասկացել է, որ Վիլհելմը 25 տարվայ մէջ մի անգամ իր դէմքը ցոյց չէ տուել, որ միշտ զիմակ է ծածկել, դերասան է եղել գահի վրա և բաւարարվել շարունակ իր թագաւորութեան օրով հոգու մէջ թաքցրել է մի յամառ և ինքնահաւան երազանք...

Սարսափելի սպանութիւնը... Ֆօն-Շվերինգ, որ հեռագրով կանչվում է Կիլ, ենթադրում է, որ թագաւորին կը անենք խորապէս ցնցված և վշտացած արքիդուքսի մահով, որին նա, թւում էր, շատ էր սիրում։ Բայց սա կայսրին գտնում է խիստ չարացած։

Կայսրը խօսում է միայն վրէժի մասին։ Միաժամանակ ակնարկներ են լինում այն բարդութիւնների մասին, որոնք կառաջանան Ֆրանց-Ֆերդինանդի սպանութեամբ, և այն մասին, որ ինքը, դուցէ հանգամանքների բերմունքով, հարկադրված լինի պատերազմ յայտարարել։

Այնուհետև կայսրը աշխատում է հանգստացնել ֆօն-Շվերինգին, հաւատացնելով որ ինքը խօսում է լոկ թէօրիապէս, և որ այժմ զբաղված է Նորվէգիա ճամբորդելու պատրաստութեամբ։

Նա հրաւիրում է կոմսին ուղեկցել իրան այդ արշաւանքի ժամանակ։

— Այդպէս ուրեմն, ձերդ մեծութիւն, դուք ոչ մի բարդութիւն չէք նախատեսում,—հանգստանում է ֆօն-Շվերինգը։

— Բաներ պատահում են, որոնց ամենից քիչ ես սպասում,—խորհրդաւոր տոնով պատասխանում է Վիլհելմը։—Երկիրը երբեմն հարկադրված է լինում արտայայտվել, թէև գուցէ նրա համար, որ զգում է, թէ ուրիշները կը կանխեն իրան և նախաձեռնութիւնը իրանց ձեռքը կառնեն ի վնաս իրա։ Առ այժմ վախենալու բան չը կայ։ Ֆրանսիայի բիւջէի մշտական դադարները, Ռուսաստանի ռազմական պատրաստութիւնների և սերբերի աստամբութեան վրա բաւական է որ մի կայծ աւելանայ, և ահա կը բռնկի համաշխարհային հրդեհը։

Արդէն մի քանի օր յետոյ կոմսը տեսնում է իր բարեկամ ֆօն-Մոլտկէին սարսափելի տրամադրութեան մէջ։ Կայսրը չորս ժամ շարունակ հարց ու փորձ է անում Գերմանիայի ռազմական պատրաստութեան չափի և յաղթութեան հաւանականութիւնների մասին։

— Ես պատասխանեցի այնպէս,—ասում է Մոլտկէն,—ինչպէս հրամայում է իմ պարտականութիւնը, այսինքն՝ որ մենք պատրաստ ենք, և, եթէ հարկադրված լինենք կռւելու, մենք յաղթութիւն տանելու նպատակով պէտք է դիմենք այնպիսի միջոցների, որոնք կը զրկեն մեզ Եւրոպան յարգելու իրաւունքից։

Ֆօն-Մոլտկէն ռազմասէր կամ ռազմիկ չէ, այդ էլ գուցէ նրա համար, որ պարզ հաշիւ է տալիս իրան թէ ինչ է պատերազմը։

Եւ իրան չը տիրելով՝ ֆօն-Մոլտկէն շարունակում է.

— Ես վախենում եմ, որ այս բոլոր տարիները կայսրը մեզ խաբել է, որ աշխատելով ցոյց տալ իրան պատերազմի թշնամի, նա իր հոգու խորքում միշտ մտածել է այն օրվայ մասին, թէ երբ կարող կը լինի սկսել պատերազմ... Այժմ մենք նրան տեսնում ենք իսկական լոյսի մէջ։ Նա այլևս չէ կարող թաքցնել իր ցանկութիւնը սկսելու պատերազմը, որը նրան դարձնելու է Եւրոպայի և ողջ աշխարհի հրամայողը...

Սակայն Կիլում կայսրը աւելի խաղաղ էր տրամադրված երեւում։

Երեւում էր... նա կարողանում է երեւալ, ինչ որ ուզում է։

Ուշադրաւ է նկատել, որ այդ խօսակցութիւնից, Մոլտկէն, երկիւղ կրելով պատերազմի հնարաւորութիւնից, չէր նախատեսում Գերմանիայի պարտութիւնը, որի մասին մտածում է միայն կոմսը։

— Կռւալը զուր չէ որ գոյութիւն ունի,— ասում է գեներալը։

Պոտսդամում կայսրի հետ վերջին տեսակցութեան ժամանակ՝ ֆօն-Շվերինգը նրան գտնում է շատ ուրախ։

— Այո, իմ սիրելի Ակսել,—ասում է նա,— ես շատ ուրախ եմ, ես միշտ ուրախ եմ, երբ անում եմ որևէ վճիռ երկար տատանումներից և կասկածներից յետոյ։ Մտածե՞լ էք դուք, Ակսել, երբեւիցէ,—շարունակում է նա,— այն մասին, որ իմ պապը լիովին չի կատարել իր մեծ գործը. ուղղութիւն դարձրէք Գերմանիայի դրութեան վրա։ Նա շրջապատված է թշնամիներով. Նա բաւականաչափ մուտքեր չունի դէպի ծովը. Նա չի կարողանում առաջնաւոր դեր խաղալ, որ նրան է պատկանում աշխարհում։ Տօսքերս չընդունեք չափազանց ողբերգական, բայց դուք հասկացէք, որ ես ծերանում եմ և աւելի ու աւելի եմ մտածում Գերմանիայի ճակատագրի մասին։

Վիլհելմը արքիդուքսի թաղմանը չի գնում, երկիւղ կրելով որ կասկած կը տանեն, թէ ինքը ազդել է Ֆրանց-Յովսէփի և նրա վճռի վրա, որ ձեռք է առնելու Աւստրիան։

Յուլիսի 23-ին արքայական նաւում լուր է ստացվում աւստրիական ուլտիմատումի մասին, որ ներկայացվել է Սերբիային։

Կայսրը դուրս է գալիս ճաշի և անսովոր ուրախ է լինում։

Ֆօն-Շվերինգի երկիւղալի հարցերին նա պատասխանում է հեգնական-անհոգ եղանակով, խօսում է հիւսիսային գիշերների գեղեցկութեան մասին և այն մասին, որ ինքը կուզէր, որպէսզի իր հանգիստը և ճամբորդութիւնը չընդհատվէին։

Հետզհետէ խօսակցութեան ընթ մէջ զիմակը ընկնում է նրա դէմքից, և նա վերջացնում է նրանով, որ արտայայտվում է բացարձակապէս.

—Ես կարծում եմ, որ եթէ Աւստրիան այժմ անգամ զիջումներ անի, արդէն չափազանց ուշ կը լինի։ Նա մենակ չէ այս միջադէպի մէջ։ Պէտք է հաշիւ առնել և ռուս հասարակութեան ու մամուլի, Պուանկարէի պատասխանատւութեան, ֆրանսիական ժուռնալիստների ամբարտաւանութեան և ամէն հնարաւոր մրցութիւնների հետ։ Ես սպասեցի, ես չափազանց շատ սպասեցի, այնքան՝ որ կը սպասի մի թագաւոր իր աոջև ունենալով որոշ խնդիր։ Դուք կարծում էք՝ դա ինձ համար հե՞շտ էր։ Ես տանջվում էի իմ հպարտութեան, իմ հայրենասիրութեան և իմ պատասխանատւութեան համար։ Ես լաւում էի, որովհետև մինչև այժմ հաւատացած չէի մեր յաղթութեանը. ես դեռ պատրաստ չէի կռւի համար։ Այժմ ես կարող եմ ազատ շունչ քաշել. և եթէ ես արօշակի պատերազմ չեմ ցանկանում, բայց իմացէք, որ ես մատ չեմ շարժի նրա առաջն առնելու։ Ես սպասում եմ նրան հաստատ և հանգիստ, և եթէ հարկադրված լինեմ սկսել այն, ապա կը սկսեմ առանց խղճի խայթի և անխնայ։

Այս վերջին խոստովանութեամբ վերջանում է կոմս Ակսել ֆօն-Շվերինգի յիշատակարանը։

## ԶՕՄԲԱՐՏԸ ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

—

Գերմանիայում եռանդագին կերպով շարունակում են քննել ճապէս այն անմիտ հարցը, թէ ով է իսկապէս Գերմանիայի «գլխաւոր թշնամին»։ Ինչպէս յայտնի է, պատերազմի սկզբում այդպիսի թշնամի համարում էին Ռուսաստանին։ Բայց այդ թէմայով գրողները շուտով դարձան դէպի Անգլիան։ Նոր դատապարտութիւն Անգլիայի և նրա դէպի Գերմանիան ունեցած վերաբերմունքի նկատմամբ այս օրերս դուրս եկաւ Ռուսաստանում յայտնի տնտեսագէտ Վերներ Զօմբարտի գրչի տակից։ Այդ դատապարտութիւնը կրում է այս վերնագիրը «Զարչիներ և հերոսներ», իսկ վերնագրի տակ կայ հետեւեալը. «Հայրենասիրական խորհրդածութիւններ»։ Հազիւ թէ կարիք լինի բացատրել, թէ ովքեր են «չարչիները», ովքեր «հերոսները»։ Առաջինները, ի հարկէ, անգլիացիներն են, երկրորդները, ի հարկէ, գերմանացիները։ Զօմբարտի նպատակն է «գիտնականօրէն» բացատրել, թէ Մեծ-Բրիտանիան աշխարհին ոչինչ չի տուել, բացարձակապէս ոչինչ, ոչ փիլիսոփայութեան մէջ, ոչ բանաստեղծութեան և ոչ էլ գեղարուեստի, մինչդեռ Գերմանիան տուել է ամեն ինչ։ Ինչն է իսկապէս գերմանացին հերոս է։ Նրա համար,—ասում է Զօմբարտը,—որ Գերմանիան աշխարհին տուել է միլիտարիզմ. «Միլիտարիզմը Գերմանիայի հոգին է... Միլիտարիզմը գերմանական հերոսութեան նշանն է... Միլիտարիզմը հերոսութեան ոգին է, որ դարձել է պատերազմի ոգին։ Դա Պոտսդամն ու Վէյմարն են իրանց բարձր զուգակցութեան մէջ։ Դա «Ֆաուստն» ու «Զարաթուստրան» են և Բեթհովէնի պարտիտուրները՝ որովհետև «Էրոիկան» ուվերտիւրան է ոչ այլ ինչ, եթէ ոչ իսկական միլիտարիզմ...»։

Պէտք է նկատել սակայն, ինչպէս հաղորդում են թերթերը, Զօմբարտի դատողութիւնները առանց դիմադրութեան չեն մնացել նոյնիսկ Գերմանիայում։

Զօմբարտի քննադատներից մէկը, Դրեւս, վճռական կերպով բողոքում է այդ, ինչպէս ինքն է անուանում, «գերմանական ազգի զրպարտութեան դէմ»։ Դրեւսի կարծիքով, Զօմբարտը անց է կացել անգամ Բրինդարգից։

Մի հետաքրքրական կէտ ևս Զօմբարտի դատողութիւններից։ Կանտին համարելով բոլոր ժամանակների մեծագոյն փիլիսոփայ, նա միաժամանակ ապացուցում է, որ Կանտի «Մշտնջենական խաղաղութեան մասին» գիրքը մի «ողորմելի աշխատութիւն է», որ գրել է ոչ թէ մեծ փիլիսոփան, այլ «Կէօնիգսբերգի ազնիւ քաղաքացին»։

# ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—о—

## ԻՏԱԼԻԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ՀՌՈՄ.—Մինիստրների խորհուրդը, գտնելով որ կառավարութեան ուղղութիւնը միջազգային քաղաքականութեան մէջ չէ հանդիպում լիովին սահմանադիր կուսակցութիւնների հաւանութեան, որպիսին պահանջում է բոլէի լըջութիւնը, որոշեց ներկայացնել իր հրաժարականը թագաւորին։ Թագաւորը դեռ չէ կայացրել որոշ վճիռ։

Ջիօլիտտին բացէ ի բաց ներկայ կառավարութեանը ներհակ դիրք բռնեց։ Ամեն օր նրա տան մէջ ժողովներ են գումարում նրա անհամեմատ յայտնի կողմնակիցները, որոնք տարածում են յուզիչ լուրեր, թէ երբ իտալական կառավարութիւնը ձգտում է պատերազմ սկսել, չը նայած որ Աւստրիան և Գերմանիան պատրաստ են կատարել միանգամայն բաւարար զիջումներ։ Նրանք ձգնում են համոզել հասարակութեան, թէ երբ կաբինէտի մէջ տարաձայնութիւն է, սակայն հեղինակաւոր աղբիւրից բղխող տեղեկութիւնների համաձայն, այդ լուրերը սուտ են և հանդիսանում են գաղտնի պարլամենտական մանեովր։ Լրագիրները խստագոյնս յարձակվում են Ջիօլիտտի վրա, պարսաւելով նրա դաւադրական փորձերը այն բոպէին, երբ կառավարութիւնը պէտք է ունենայ բոլորի աջակցութիւնը։

Վիեննայից և Բեռլինից հաղորդում են, որ աւստրիական և գերմանական լրագիրներում յօդուածներ են երեւում, որոնցով յոյս է յայտնվում, թէ Ջիօլիտտիի դաւերը աջողութեամբ կը պսակվեն։

Այսօր հրապարակներում և փողոցներում տեղի ունեցան միջամտութեան կողմնակիցների ցոյցերը։ Հանդուգները ճառեր արտասանեցին, մատնանշելով այն վտանգը, որպիսին պատրաստում են Ջիօլիտտին և նրա կողմնակիցները։ Լսվում էին բացականչութիւններ՝ «կորչի Ջիօլիտտին, կեցցէ պատերազմը»։ Ամբոխը կանգնեցրեց էլեկտրաքարշի այն վագոնը, որի մէջ նստած էր Ջիօլիտտիի ընկերը՝ նախկին մինիստր Բէրտոլինին, որ մի քանի օֆիցերների միջամտութեան շնորհիւ միայն ազատվեց ամբոխի ձեռքից։ Նոյն տեսակ միջադէպ տեղի ունեցաւ նախկին մինիստր Ֆակտի հետ։ Աւստրիական դեսպանատան շինութեան առաջ մի քանի հազար հոգուց բաղկացած ամբոխը ցոյց սարքեց։ Ցուցարարները խլեցին լրագրավաճառներից և այրեցին մի քանի հազար օրինակ այն լրագրերից, որոնք գտնվում են Բիւլովի ազդեցութեան տակ։ Ամբոխը ջարդեց «Վիտա» լրագրի խմբագրատան պատուհանները։

Միլանից հեռագրում են. «Հէնց որ յայտնի դարձաւ կաբինէտի հրաժարականը, այստեղ տեղի ունեցաւ աղմկալի ցոյց։ Անհագին կորտէժը, որ դիմում էր դէպի տաճարի հրապարակը, ենթարկվեց չէզոքութեան կողմնակիցների կազմակերպած զինված խուժանի յարձակման։ Ընդհարման մանրամասնութիւնները ստացված չեն»։

Կէս գիշերին տարածված տեղեկութիւնը, թէ կաբինէտը հրաժարական է ներկայացրել թագաւորին, մեծ իրարանցում ձգեց, խախտելով բոլոր ենթադրութիւնները։ Դժուար է պարզել իսկութիւնը հակասական լուրերից։ Մի քանի լսատեսների կարծիքով, կաբինէտի հրաժարականի մէջ պէտք է տեսնել Սալանդրայի վարպետ մանեովրը։ Այդ կարծիքի կողմնակիցները խորապէս հաւատացած են, որ թագաւորը հրաժարականը չի ընդունի։ Ուրիշների կարծիքով, Սալանդրան անհրաժեշտ գտաւ ներկայացնել կաբինէտի հրաժարականը, վասն զի կաբինէտի ոչ բոլոր անդամները հաւանութիւն են տալիս պատերազմին։ Այդ վերջինի ճշմարտութեան դէպքում, հարկ է տեսնել ներկայ դէպքում սոսկ մանաւոր ճգնաժամ և Սալանդրային հնարաւոր էր կազմել նոր կաբինէտ Իտալիայի միջամտութեան կողմնակիցներից, և այն ժամանակ պատերազմ յայտարարելը կարելի է սպասել ամենամօտիկ ժամանակում։

Պաշտօնապէս յայտարարված է կաբինէտի հրաժարականի մասին և որ թագաւորն այսօր խորհրդակցելու է քաղաքական գործիչների հետ։

## ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ. — Պետական ազն. հող. բանկի խաղարկու տոմսերի տիրաժը.

200,000 ր.—սէրիա 7432, համար 43։
75,000 ր.—6710/9։
40,000 ր.—5184/11։
25,000 ր.—13134/36.
10,000 ր.—72/2, 9437/45, 15730/21։
8000 ր.—15195/16, 2888/43, 8711/38, 15842/8, 7130/5։
5000 ր.—3551/36, 13614/17, 14696/3, 10267/47, 280/17, 8082/16, 14194/28, 2581/43։
1000 ր.—10,999/14. 8651/25, 14716/33, 14363/2, 4893/25, 13366/50, 5120/15, 2477/12, 410/5, 2161/50, 11951/48, 1853/17, 7037/33, 1799/1, 3069/16, 5634/12, 4028/27, 6002/20, 12873/41, 8865/47։

## ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

## ՑՕԳՈՒՏ ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ

—

Ստացել ենք. 1) Բագուից, «Баку» լրագրի գրասենեակից, յանձնելի Նպաստամատոյց Ընկերութեան 338 ր., 2) Խոյթարից, Ցակոբ Թահմազեանի միջոցով, հանգանակված մի հաւաքոյթի ժամանակ 6 ր., 3) Սուխումից, Մ. Գաբրիէլեանի միջոցով, հանգանակված Ձիվիշըղ գիւղում 30 ր., 3) Քերքիից, Խ. Յովհաննիսեանից, յանձնելի Էջմիածնի Գլխ. Յանձնաժողովին 100 ր., 4) Հին-Ղըրիմից, Յովհաննէս Խաչատրեանից, իբրև անդամավճար 11 ր.։ Գումարը 485 րուբլի։ Նախկին ստացված 28,801 ր. 75 կ. գումարի հետ (տես «Մշակ» № 88) ստացել ենք ընդամենը 29,286 ր. 75 կ.։

## ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Ընթացիկ կեանք

Ալէքսանդրօպոլ, 25 ապրիլի

Երէկ հասաւ տեղս Աստրախանի և նրա նահանգի քաղաքների միութեան լիազօր Գէորգ ք. Մկրտումեանը։ Նա իր հետ բերել է մեծ քանակութեամբ հագուստ, թէյ, շաքար, սապոն և այլ իրեր, բաժանելու փախստականներին առանց ազգերի խտրութեան։ Յիշեալ քահանան այցելեց փախստականների չորս հանրակացարաններ, որոնց խնամում է տեղական կոմիտէտի գաղթականական սեկցիան։ Նա վաղն առաւօտեան Բագուի ներկայացուցիչ Տէր-Առաքելեանի հետ մեկնում է շրջակայ գիւղերը, անձամբ բաժանելու իր հետ բերած իրերը, որոնց մի մասը բաժանելու է նաև քաղաքիս հանրակացարաններում ապաստանածներին՝ գիւղից վերադառնալուց յետոյ, երբ պատրաստ կը լինեն այդ կացարանների վերահսկիչների ցուցակները. այնուհետև գնալու է Երեւանի գիւղերը։

Մեզանում զգալի կերպով ցրտեց եղանակը և երէկ առաւօտեան չը տեսնված ձիւնախառն բուք բարձրացաւ։ Մի րոպէ եղաւ, որ մարդիկ կասկածեցին շնչասպառ լինել։ Ամբողջ քաղաքը ծածկվեց ձիւնի հաստ շերտով։ Ձիւնի տակ են նոյնպէս շըրջակայ լեռները։ Երեկոյեան դէմ ձիւնը սկսեց հալվել, և անանցանելի ցեխեր կազմվեցին փողոցներում։

Այստեղ է դերասան Զարիֆեանի խումբը։ Վաղը վերջին հրաժեշտի ներկայացումն է և ժողովրդի խնդրով կրկնում են «Ախենթը»։ Խումբը աջող վերջացրեց իր ներկայացումները։ Առհասարակ ալէքսանդրօպոլցիները սիրում են իրանց հայրենակից Զարիֆեանին։ Խումբը մեկնում է Երեւան և այնտեղից գուցէ Հիւսիսային Կովկաս և Աստրախան։

Լրատու

## ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Քաղաքագլուխը իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկից, Մօսկվայից, ուր նա գնացել է մասնակցելու վարակիչ հիւանդութիւնների դէմ կռւող խորհրդակցութեանը, ստացել է հետեւեալ հեռագիրը. «Զեմստվային քաղաքային խորհրդակցութիւնը անցնում է եռուն կերպով։ Համագումարը բաժանված է 4 սեկցիայի. 1) հակահամաճարակային նախաձեռնութիւն քաղաքներում և գիւղերում, 2) սանիտարա-տեխնիկական, 3) օգնութիւն հոգեկան հիւանդ զօրականներին և 4) հակաթոքախտային։ Ամենից շատ մասնակցողներ կան առաջին երկու սեկցիայում։ Տարասեվիչի և դ-ր Դիտարօպօվի զեկուցումների համաձայն, միաձայն անհրաժեշտ գտավեց, որ համաճարակների դէմ կռւելու գործը, ինչպէս զօրականների մէջ, նոյնպէս և քաղաքների ազգաբնակութեան մէջ, պէտք է տարվի հաւասարաչափօրէն։ Պայքարը երեւոյթ է համապետական, և այդ պատճառով էլ, խորհրդակցութեան կարծիքով, պէտք է ապահովվի համապետական միջոցներով։ Անհրաժեշտ է համաճարակի դէմ կռւելու աշխատանքները համաձայնեցնել քաղաքների և զեմստվոյի միութիւնների միջև։ Ներկայ պայքարը, խորհրդակցութեան որոշումով, հանդիսանում է կրաւորական ինքնապաշտպանութեան տակտիկա և մասամբ պարտիզանական կռւի տակտիկա ընդդէմ համաճարակների։ Այն միջոցները, որ գործ են դրվում, խորհրդակցութեան կարծիքով, անբաւարար են և չեն համապատասխանում ներկայ սպառնալից մոմենտի պահանջներին։ Այդ պատճառով անհրաժեշտ է ուժեղացնել միջոցները և պայքարի գործը կենտրոնացնել քաղաքների և զեմստվային միութիւնների ձեռքում»։

◆ Հայկական Կենտր. Բիւրօն ստացել է Պետրօգրադից 43,000 ր. և Բօստոնից՝ 47,880 ր., որ հաւաքված են յօգուտ հայ կամաւորների։

◆ Ալէքսանդրօպօլ ուղևորվեց Մօսկվայի Հայկական Կոմիտէտի կազմակերպած բժշկա-սանիտարական խումբը, որը կազմված է 2 կին-բժշկից, 2 ֆելդշերից և 8 սանիտարից։

◆ «Пр. Край» թերթը հաղորդում է, որ

ապրիլի 28-ին Ռոստովի վրայով Պետրոգրադ անցաւ Պետական Դումայի անդամ Մ. Պապաջանեանը՝ լիազորված Թիֆլիսի Հայկական Բիւրօյից։ Վերջինիս անդամ Գր. Ջալալեանը զեկուցել է Պապաջանեանին այն ճանապարհորդութեան հետեանքի մասին, որ նա կատարեց դէպի Քիշինեվ, Օդեսսա, Եկատերինօդար և Արմաւիր։

◆ Այսօր Արտիստիկ Ընկ. ամառային այգում նշանակված է Ջրի և Էժանագին Ճաշարանների և Թէյատների Ընկերութեան գրօսանքը սովորական տարիների նման ճոխ ծրագրով։ Այս ընկերութիւնը, որ վայելում է համակրութիւն, մեծ օգնութիւն է ցոյց տալիս մանաւանդ ներկայ պատերազմական ժամանակ, բաց թողնելով ամեն օր հարիւրաւոր ճաշ փախստականներին կամ ձրիաբար և կամ շատ մատչելի գնով։

◆ Կովկասի քաղաքների ներկայացուցիչների IV համագումարը, որը կայանալու է մայիսի 24—26-ին, որոշել է խնդրել Արտիստական Ընկերութեան համերգային դահլիճը համագումարի գրագմունքների համար։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը բորսային կոմիտէտին է ուղարկել կանոնների մի նախագիծ՝ անասուններ վաճառելու տեղը, քաղաքային սպանդանոցին կից, հիմնելու միջնորդների երկու պաշտօն։ Քաղաքային վարչութեան նախագծով ենթադրվում է հիմնել այդ երկու պաշտօնը, որոնց թիւը հարկ եղած դէպքում կարելի է աւելացնել։ Միջնորդները նշանակվում և հեռացվում են բորսային կոմիտէտից քաղաքային վարչութեան համաձայնութեամբ։

◆ Ուրբաթ, մայիսի 1-ից էլեկտրաքարշի վագոնների երթևեկութեան նոր կարգ է սահմանված, [illegible]

[illegible]

«Невскій альманахъ»

[illegible]

նկարն է «Գարշինը դագաղում» պատկերը։

◆ Աստրախանի նահանգապետը յայտարարել է, թէ երկրորդ կարգի երկրապահ զինուորներին զէնքի կոչելու լուրերն անհիմն են։

## ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

◆ Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութիւնը նորերս վախճանված վրացի գրող Նիկ. Լոմաուրիի անունով նշանակել է պրեմիա, որը կը տրվի նրան, ով կը կազմէ լաւագոյն հեղինակութիւն վրաց կուլտուրայի վերաբերեալ։

◆ Սղնախ քաղաքում հիմնվում է վրաց լեզուով ժողովրդական ներկայացումներ կազմակերպող խմբակցութիւն, որի կանոնադրութիւնն արդէն ներկայացված է Թիֆլիսի նահանգապետի հաստատութեանը։

◆ Բժիշկ Շամշէ Լեժավայի նախաձեռնութեամբ, «Թեմի» շաբաթաթերթի անունով, Բաճայի «Շովի» կոչված առողջարար կլիմայ ունեցող անտառում հիմնվում է սանատորիում, չքաւոր թոքախտաւորների բժշկութեան համար։ «Շովի սանատորիում» ընկ. կանոնադրութիւնն արդէն հաստատված է և ընտրված վարչութիւն նոյն բժ. Լեժավայի նախագահութեամբ, որը արդէն գործի է անցել։

◆ Ապրիլի 29-ի երեկոյեան կայացաւ ժողովրդական համալսարանի ընկ. վարչութեան հին և նոր անդամների միացեալ խառն առաջին հերթական ժողովը։ Այդ ժողովում պէտք է տեղի ունենար պրեզիդիումի ընտրութիւնը, բայց որովհետև վարչութեան անդամներից շատերը բացակայ էին այդ ժողովից, ուստի ընտրութիւնը թողնվեց վարչական հետևեալ ժողովին, որ լինելու է առաջիկայ երեքշաբթի, մայիսի 5-ին, Կայսերական Գիւղատ. Ընկերութեան տանը։ Մինչ այդ՝ վարչութիւնը ընտրեց 5 հոգուց բաղկացած մի մասնաժողով, որը առաջիկայ ժողովին պէտք է ներկայացնէ իր մշակած զեկուցում-ծրագիրը վարչութեան առաջիկայ գործունէութեան և նիւթական միջոցները զօրեղացնելու աղբիւրներ որոնելու մասին։

## ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

## ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

### Դ ր ա մ ա

Ռուսաց Դրամատ. Խումբը ապրիլի 30-ին ներկայացրեց, իր ըէժիսոր Տուգանովի բենեֆիսին, Պիսեմսկիի մի գեղեցիկ պիէսը՝ «Դառն ճակատագիր» վերնագրով։ Դա մի պիէս է ռուսական ճորտատիրական կեանքից, որ ցայտուն գծերով ցոլացնում է այդ կեանքի բոլոր յատկանիշները։ Գլխաւոր դերակատարներն էին Բարատովը, Պետրովան, Իւրիևը, Բորիսովը և տիկ. Ժիխարեվան։

Փայլուն կերպով կատարեց Բորիսովը իր դերը, որ արբեցող մուժիկի դերն էր. շատ լաւ էր և Պետրովան, որ կատարում էր գիւղացի Անանիայի կնոջ սիրող պոմէշչիկի դերը, իսկ Բարատովը, որ կատարում էր Անանիայի դերը, մի մարդու, որ կնոջ անհաւատարմութիւնը հասցնում է մինչև ոճրագործութեան և ողբերգութեան, կատարեց բաւական թոյլ։

Վերջին գործողութիւնից առաջ խումբը հանդիսաւոր կերպով ողջունեց իր ղեկավար Տուգանովին, մատուցանելով նրան ընծաներ, ծաղիկներ և արտասանելով ճառեր, որոնց մէջ դրուատվում էին ընկերական և վարչական գեղեցիկ յատկութիւնները։

Թատրոնը ամբողջովին լիքն էր։

Հ. Ա.

## ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Այսօր երեկոյեան Արտիստիկ Ընկ. թատրոնում կը ներկայացվի դերասանուհի Եավօրսկայայի պիէսը՝ «Пляска жизни». Վաղը նոյն տեղում դերասան Բորիսովի ալբոմ ներկայացումն է, իսկ երեքշաբթի օրը՝ նրա բենեֆիսը։

◆ Ներսիսեան դպրոցի երգեցիկ խումբը ղեկավարութեամբ Սպ. Մելիքեանի տալու է մայիսի 10-ին Արտիստական Ընկ. դահլիճում համերգ, որի զուտ արդիւնքը յատկացվելու է փախստականների օգտին։

◆ Այսօր երեկոյեան Արտիստական Ընկ. դահլիճում տեղի կունենայ ասիական երաժշտական երեկոյթ՝ մասնակցութեամբ աշուղ Հազրիի, տեղական սազանդարների և ասիական երաժշտական գործիքներից կազմված նուագախմբի։

◆ Վաղը Ժողովրդական Տանը տեղի կունենայ աշակերտական օպէրային ներկայացում։

◆ Կովկասեան հանքային ջրերի թատրոնները, ինչպէս անցեալ տարիներում, այս տարի էլ վերցրել է պ. Ի. Ամիրագով, և պահելու է կրկին միաժամանակ երկու խումբ, դրամատիկական և օպէրէտային, որոնք մայիսի սկզբից հերթական ներկայացումներ են տալու Պեատիգորսկում, Ժելեզնովոդսկում և Եսսենտուկիում, ինչպէս նաև Կիսլովոդսկում։

Ի միջի այլ գաստրոլների, ինչպէս լսում ենք, հրաւիրված է նաև, մայիսի վերջերին, հայ դերասան Ա. Արմէնեան յատկապէս «Գուվէրնեօր» պիէսայի համար, որի մէջ Արմէնեանը յայտնի է Ժօրժ Դօրսիի դերում։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ դերասան Ա. Արմէնեանը, հանքային ջրեր մեկնելուց առաջ, հրաւիրված է տեղական ռուսաց դրամատիկ դերասանների ընկերակցութեան կողմից, առաջիկայ հինգշաբթի, մայիսի 7-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում, ներկայացնելու Դիաչենկոյի յայտնի «Գուվերնեօր» պիէսը, որի մէջ նա կը կատարէ Ժօրժ Դօրսիի դերը կատարված ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներով։

## ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկվա, 25 ապրիլի

Մոսկվայի հայ ուսանողական «Ծորձանք» հրատարակութեան խմբագրութիւնը իր հրատարակութեան առաջին գրքոյկ Գուրգէն Հայկունու «Անպարտ երգերից» 50 օրինակ զնում է ձեր տրամադրութեան տակ՝ ուղարկելու այն հիւանդանոցներին ու հիմնարկութիւններին, որոնց դուք յարմար կը գտնէք։

Ի դիմաց խմբագրութեան՝

Ա. Մել. Աղաջ.

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

## Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

### ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է՝

| | | | |
|---|---|---|---|
| № 3 | դէպի Բաթում | 1 ժ. 45 ր. | ցերեկ. |
| № 4 | » Բաքու | 7 ժ. 3 ր. | երեկ. |
| № 6 | (արագ) » | 12 ժ. 8 ր. | ցերեկ. |
| № 9 | » Բաթում | 8 ժ. 53 ր. | երեկ. |
| | » Ջուլֆա | 10 ժ. 23 ր. | երեկ. |
| | » Բորժոմ | 3 ժ. 20 ր. | ցերեկ. |

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Է ԹԻՖԼԻՍ՝

| | | | |
|---|---|---|---|
| № 3 | Բաքուից — | 12 ժ. 54 ր. | ցերեկ. |
| № 4 | Բաթումից — | 5 ժ. 55 ր. | երեկ. |
| № 5 | Բաքուից (արագ) | 7 ժ. 41 ր. | երեկ. |
| № 10 | Բաթումից — | 9 ժ. 51 ր. | առաւ. |
| | Ջուլֆայից — | 6 ժ. 53 ր. | առաւ. |
| | Բորժոմից — | 7 ժ. 25 ր. | առաւ. |

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան. առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմեոնովսկայա փող., № 18 (Վորոնցովի արձանի մօտ): Բժշկի բնակարան. Սեմեոնովսկայա, № 16.

(Հ. ու. կ.) 1018. 100—61

## ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

МАРКИ

ПАТРІОТИЧЕСКІЯ ПОЧТОВЫЯ

ВЪ ПОЛЬЗУ СИРОТЪ ВОИНОВЪ

Принимаются въ оплату всякаго рода корреспонденціи (простой, заказной, поздравительной и т. д.) наравнѣ съ обыкновенными почтовыми марками.

НЕ ВСѢ ЕЩЕ ЗНАЮТЪ объ этихъ маркахъ, а потому имѣйте ихъ въ виду когда Вы идете на почту. Помогите такимъ путемъ семьямъ нашихъ воиновъ. Если у Васъ на почтѣ Патріотическихъ почтовыхъ марокъ еще нѣтъ, Вы можете обратиться въ Отдѣлъ Канцеляріи ИМПЕРАТОРСКАГО Женскаго Патріотическаго Общества по продажѣ Патріотическихъ почтовыхъ марокъ: Петроградъ, Екатерининскій каналъ, д. 29. Пересылка марокъ по почтѣ производится безплатно.

271. 2—1

„Մշակի" խմբագրատանը վաճառվում են

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐԸ.

1) Հասարակութեան նեցուկները, Հ. Իբսէնի, Թարգ. Լ. Բաբայեանի 50 կ.
2) Նոր կեանքի շեմքում, դրամ.-էտիւդ գաւառ. կեանքից, Ա. Բ-ի 40 կ.
3) Նշանվածներ, պիէս 3 գործ., Ալ. Աբէլեանի . . . . . . . 60 կ.
4) Ուսանողներ, 3 գործ., Գ. Բաշինջաղեանի . . . . . . . 50 կ.
5) Կայէնի ճանկերում, դրամա 5 գործ. Ալ. Առաքելեանի . . . 50 կ.
6) Մագդա, դրամա, 5 գործ. Լևոն Մանուէլեանի . . . . . . . 40 կ.

Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ վճարելով, կը ստանան 25% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրայ։ Վերադիր վճարով պահանջողներին կը մնի միմիայն 15%։

Հասցէն՝ Ред. газ. „Мшакъ", Тифлисъ.

(3) 0—6

ПРИ ГОНОРРЕѢ

(ТРИППЕРѢ)

въ острой и хронической формѣ, а также ея послѣдствіяхъ примѣняется средство

„АРМАТИНЪ"

для внутренняго употребленія. «Арматинъ» совершенно безвреденъ для организма и одинаково успѣшно примѣнимъ къ мужчинамъ и женщинамъ. При употребленіи «Арматина» не требуется никакихъ спринцеваній, промываній, прижиганій, бужированій и т. п. Курсъ леченія около 6 кор.

Цѣна 1 кор. „Арматинъ" 1 р. 75 к.

Продажа въ аптекахъ и аптекарскихъ магазинахъ.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ:

Исключительный успѣхъ, выпавшій на долю препарата «Арматинъ» А. Я. Акуліанца, вызвалъ на рынкѣ разнаго рода грубыхъ и вредныхъ для организма поддѣлокъ, а потому просятъ господъ покупателей быть особенно осторожными при покупкѣ и требовать «Арматинъ» только А. Я. Акуліанца съ этикетомъ бѣлая ромашка.

(հ. կ.) 417. 0—12

1011. (կ.) 50—23

Լոյս տեսաւ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆՈՒ

ԱՆՊԱՐՏ ԵՐԳԵՐ

Արդիւնքի 25% հայ փախստականների օգտին։

Հրատարակ. «Ծորձանքի», Մոսկվայում։

Դիմել Թիֆլիս, «Մշակի» խմբագրատուն, կամ Москва, «Рампа и Жизнь».

(օ. մ.) 261. 5—3

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

Յօգուտ հայ փախստականների

Գ Ժ Ի

„ՎԻԼՀԵԼՄ"

և ուրիշ պատմուածքները համաշխարհային պատերազմից վերցված։

Գ ի ն ն է 15 կ ո պ է կ.

Վաճառվում է Թիֆլիսի բոլոր գրախանութներում։

(կ.) 265. 2—1

Ծախվում են

1) «ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂՏՆԻ ՑԱՒԵՐԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ» նկարներով, բազմաթիւ խորհուրդներով և բէցէպտներով։ Անհրաժեշտ գիրք և պարզ ու հասկանալի գրված ամեն մի չափահասի համար. բազմաթիւ նախազգուշութեան կանոններ տրիպէրով և այլ ցաւերով չը վարակվելու համար։ Գրքի մէջ կայ նաև սուր և խրոնիկական տրիպէրի և բժշկութեան մասին, բէցէպտներով։ Գինը 50 կոպ.։

2) «ՓՈՐՁԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌՋԵՒՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ», ամեն տեսակ պատահական փորձանքներ, հիւանդութիւններ։ Թունաւորութիւններ և նրանց շուտափոյթ օգնելը, Բազմաթիւ տնային դեղեր և խորհուրդներ։ Ձատ պարզ ու հասկանալի լեզուով։ Ամեն մարդու անհրաժեշտ գիրք գրպանի համար, և ամեն ժողով կարող է մեծ օգնութիւն հասցնել թէ իրան և թէ ուրիշներին։ Գինը 30 կոպ.։

3) «ԾԻԾԱՂԻ ՏԿՃՈՐ» ամենալաւ և ծիծաղաշարժ անէկդոտների ու սրախօսութիւնների ժողովածու։ Ծիծաղաշարժ տկճորի պատկերը գրքի երեսին։ Գինը 20 կ.։

Այս երեք գիրքը միասին պահանջողներին

ՁՐԻ ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ԵՄ ԻԲՐ ՆՈՒԷՐ

երեք հետևեալ գրքերը. 1) «Պնկարմատի շալվարը» ծիծաղաշարժ վօդվիլ չափահասների համար (գինն է 20 կ.), 2) «Րաֆֆի» պատկերով (գ. 10 կ.), 3) «Միանոյն դագաղում», պատմուածք հայ-թուրքական կռիւներից, գիւղերի նկարներով, գինն է 7.։

Գրքերի գինը և ճանապարհի ծախս 20 կոպ. առաջուց ուղարկել անպայման պէրէվօդով։ (Մարկաներ չը դնել նամակներում, հակառակ դէպքում պատասխանատու չեմ ոչ մի կերպ)։ Հասցէ՝ Тифлисъ. Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. Есаянцу.

(հ.կ.) 327. 100—99

[Մի] նոր ձեռնարկ ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ եւ ՆՈՐ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑՉԻ.

Լոյս տեսաւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԷՔԷՐՋԵԱՆԻ

«Մարդկային մտքի բաջագործութիւնը կամ գործնական հոգեբանութիւն» ձեռնարկը։

Այս նոր Ձեռնարկով ամեն ոք, ով հայերէն լեզուին ծանօթ է, կարող է սովորել հիպնօզացնել. ներշնչել և սովորել նոր հոգեբանութիւն, և գործադրել նրան իր ամենօրեայ գործերում։ Այս նոր Ձեռնարկի արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար պիտի դիմել նամակով հետևեալ հասցէով.

Ռուսաստանից—Сусаннѣ Шекерджянъ, Вельяминовская ул. № 22, Тифлисъ. Արտասահմանից—Sousanna Shekerjian, 22 Weliaminovskaya, Tiflis, Caucasus, Russia.

(կ.) 106. 25—9

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Ի Ն Ժ Ե Ն Ե Ր

Տ. Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

Բաքու, Կրասնովօդսկայա փ. տ. Ասլան-Իսզբաշեանցի։ Հեռախօս № № 23-49, 23-50

Առաջարկում է ամբողջ Կովկասի և Պարսկաստանի համար իսկապէս ԴԻԶԵԼ շարժիչներ (մոտորներ) յայտնի ԿՕԼՕՄԵՆՍԿԻ ընկ. մեքենայագործարանից։

Հօրիզոնական անգլիական շարժիչներ, (մոտորներ) «ԿՐՕՍԼԷՅ» ընկերութեան մեքենայագործարանից «Դիւրացրած Դիզել» սիստեմի, որ գործ է ածվում նաւթի բոլոր տեսակներով. նաւթի ծախսն է մի ժամում ամեն մի ուժին ½ ֆունտ կամ 200 գրամմ։

Գազային շարժիչներ, որոնք բանում են թէ բնական և թէ գեներատորային գազով։

Ջրհան և ջրմուղ մեքենաներ (նասօսներ)։

Ջրի շարժիչներ (տուրբինաներ)։

Սառոյց պատրաստող մեքենաներ «Ֆէնիկս» ընկ. գործարանից։

Ամեն տեսակ էլեկտրական մեքենաներ և պլատյքներ յայտնի «Դինամօ» ընկ. գործարանից։

Երկրագործական մեքենաներ՝ լոկոմոբիլներ, ցորեն մաքրող մեքենաներ, տրակտորներ և այլն՝ յայտնի ամենայն ամերիկական «ԿԷԵՍ» (Case) ընկեր. գործարանից։

Մեծ ճանապարհի վրա աշխատելու համար ԱՒՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐ նոյն ամերիկական «ԿԷԵՍ» (Case) ընկերութեան գործարանից։

Վերոյիշեալ տեխնիքական գրասենեակը իր վրա է վերցնում զանազան գործարաններ սարքել և գործի գցել իր միջոցներով՝ ինժեներներով և վարպետներով։

Դիմել՝ Баку, Техническая Контора Т. А. БУДАГЯНЦЪ.

Արտասահմանից՝ Bacou (Russie) Bureau Technique T. A. Boudaguian, Ingénieur

(հ.կ.) 551. 150—93

Լոյս տեսաւ և վաճառվում են

ՍԱԼ-ՄԱՆԻ

„ՀԱՅԱԶԳԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐ"

| Սերիայի հետևեալ գրքերը. | | Գինն է |
|---|---|---|
| Գիրք I | Գեներալ-ադիւտանտ Մ. ԼՈՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՆԱՆ. Երկրորդ տպագր։ Պատերազմի բեմի հերոսների նկարներով. | 40 կ. |
| Գիրք II | Գեներալ-ադիւտանտ ՅՈՎՀ. ԼԱԶԱՐԵԱՆ. Պատերազմի բեմի հերոսների նկարներով. | 30 կ. |
| Գիրք III | Բայազէտի հերոս գեներալ-լէյտենանտ ԱՐՇԱԿ ՏԷՐ-ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ. | 35 կ. |

Երեք գրքերը միասին՝ 1 ռուբլի։

Ծախվում է բացառապէս հեղինակի մօտ. ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Դիմել հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Бебутовская ул. № 6. ВИРГИНІИ АТАНАСЬЯНЦЪ.

(հ. կ.) 241. 12—4

Типографія Канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.